

Література:

1. Наджафлі Е. Розуміння поняття «діджиталізація» в контексті державної влади. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2021. № 5. С. 202-205. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.5.27> URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/5_2021/29.pdf
2. Сайко В.Р., Лучко Г.Й. Тенденції розвитку діджиталізації в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. № 7. С. 109-114. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-109-114> URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-7_0-pages-109_114.pdf
3. Тетерятник Б.С. Діджиталізація та діджиталізація в контексті віртуалізації господарської діяльності. *Вісник правове забезпечення інноваційного розвитку НАІПрН України*. 2018. С. 180-184. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/Teteriatnyk.pdf>
4. Діджиталізація є ефективним прикладом боротьби з корупцією на різних рівнях. *Вісник Харківська обласна військова адміністрація*. Вип. 03.09.2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/usi-pitannya-po-e-poslugam/sho-take-elektronna-posluga>

ВПЛИВ «ЗЕЛЕНОЇ» ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПОДАТКОВУ СКЛАДОВУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРОБІЗНЕСУ

Богдан С.В., здобувач ступеня доктора філософії*,
Державний податковий університет, м. Ірпінь, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3249-7096>

Категорія економічної безпеки суб'єктів бізнесу України, зокрема агропромислового комплексу, в умовах активних військових дій на території держави, зазнала значного переосмислення як об'єкт менеджменту. Фокус сталих векторів управління економічною безпекою було зсунуто у бік адаптації, кардинальних змін та швидкого реагування на фактори екзогенного впливу. Зазнавши значних ресурсних та інфраструктурних втрат, сільське господарство України у повоєнному відновленні стоїть перед викликом імплементації сучасних європейських практик і технологій, впровадження яких підвищать інвестиційну привабливість галузі та конкурентоспроможність її бізнес-суб'єктів. Однією з таких практик є Європейський зелений курс, який, об'єктивно оцінюючи вплив цифровізації на всі соціально-економічні процеси, передбачає, що цифрова трансформація економіки має відбутися одночасно із зеленим переходом.

* Науковий керівник – Красавський В.М., д.е.н., професор

На шляху євроінтеграції, враховуючи зазначені тенденції та умови, економічний стан суб'єктів агробізнесу України повинен бути адаптований до вимог, стандартів і вектору Європейського зеленого курсу. Ступінь такої адаптації та відповідності можливо оцінити на основі діагностики стану та рівня економічної безпеки агробізнесу. Одним з ключових складових економічної безпеки агробізнесу є податкова безпека, стан якої, в контексті подвійного переходу, визначатиметься ефективністю екологічних податкових реформ, імplementованих у вітчизняну фіскальну практику.

Європейський зелений курс визнає ключову роль оподаткування в зеленому переході та закликає провести екологічну податкову реформу: «на національному рівні «зелений курс» створить контекст для податкових реформ, що приберуть субсидії з видобувних палив, перенесуть податкове навантаження з праці на забруднення та братимуть до уваги соціальні фактори». При цьому «зелений курс» не зобов'язує зменшувати податки на працю, хоча згадки про таку можливість містяться в багатьох документах.

Такий амбітний «зелений» перехід вимагає комплексної «зеленої фіскальної політики» як одного з елементів широкого комплексу заходів на рівні ЄС для доповнення та зміцнення ініціатив держав-членів щодо екологізації національних державних фінансів. Європейська «зелена» фіскальна політика базується на чотирьох стовпах, які частково є елементами пакета Fit for 55, спрямованого на досягнення цілей Європейської зеленої угоди: екологізація доходів, екологізація витрат ЄС, екологізація управління ЄС та європейських зелених облігацій. Механізми екологічного впровадження можуть ініціювати та сприяти систематичним ініціативам екологізації в чотирьох зелених стовпах фіскальної політики.

Політика зеленого курсу передбачає такі першочергові заходи щодо оподаткування:

1) перегляд Директиви про оподаткування енергії:

– оподаткування палива у залежності від енергетичної цінності і впливу на довкілля;

– скасування податкових пільг, що існували для окремих способів використання палива (витрати на внутрішні перевезення, опалення тощо);

– підвищення мінімальних ставок податків і їх щорічне коригування тощо.

2) впровадження прикордонного вуглецевого коригування для запобігання виведенню вуглецево інтенсивних виробництв із ЄС до країн із менш жорсткою екологічною політикою.

При цьому, не компенсованими за рахунок наявних податків втрати державного бюджету можуть бути компенсовані за допомогою запровадження нових схем оподаткування, наприклад:

- оподаткування внесення добрив;
- оподаткування внесення пестицидів, гербіцидів, інсектицидів, використання антибіотиків в тваринництві;
- оподаткування чи торгова схема поголів'я тварин для обмеження викидів метану;
- оподаткування використання пластику в пакуванні та/або окремих видів пакувань;
- оподаткування власності на транспортні засоби;
- диференційоване оподаткування продукowanego сміття / відходів («pay as you throw») та оподаткування спалення чи зберігання сміття;
- оподаткування домашнього спалювання біомаси.

Як відомо, сьогодні, до «екологічних» податків в Україні належать:

- податки на викиди (екологічні податки за забруднення повітря, вод, утворення радіоактивних відходів);
- плата за користування окремими обмеженими ресурсами (рентні плати за користування надрами, водними ресурсами);
- окремі види акцизних податків (на паливо, автомобілі, електроенергію).

Зрозуміло, що податкове навантаження на вітчизняний агробізнес, у випадку імплементації вище запропонованих схем екооподаткування в умовах зеленого курсу, значно зросте. Тим самим буде порушено стабільність стану його податкової безпеки. В контексті зазначеного перед вітчизняним агробізнесом постає стратегічне завдання із екологізації своєї діяльності та впровадження сучасних регенеративних і органічних практик, які дозволять або оптимізувати своє податкове навантаження, або ж мати право на отримання «зелених» податкових пільг. Такими практиками є:

- впровадження моделі регенеративного агровиробництва (секвестрація вуглецю, забезпечення надземного та ґрунтового біорізноманіття);
- впровадження моделей циркулярної економіки (економіки безвідходного виробництва), що передбачатиме використання відходів, побічної продукції;

– реалізація проектів ESG, які чинитимуть позитивний вплив на навколишнє середовище та сприятимуть його оздоровленню та відновленню.

Також для підвищення рівня податкової безпеки суб'єктів агробізнесу в українську фіскальну політику можуть бути впроваджені такі практики:

– «заміна (принаймні часткова) оподаткування викидів (обсяг яких часто неможливо точно виміряти) на оподаткування причин викидів (спаленого палива, використаних матеріалів тощо). Це дозволяє зробити процеси прозорішими і не покладатися на оцінки обсягів викидів» [3];

– «заміна оподаткування викидів торговими схемами. За такої моделі уряд задає максимальний допустимий для країни обсяг викидів, а учасники ринку на аукціонах купують права на викиди (emission units). Ці права можуть також купуватися і продаватися на вторинному ринку. За допомогою торгових схем можна оподатковувати не лише викиди, а і використання водних ресурсів, право власності на шкідливі активи тощо» [3];

– «запровадження можливості офсетингу – придбання прав на шкоду довікляю за зелені інвестиції» [3].

Таким чином, радикальне реформування вітчизняної фіскальної політики у сфері екооподаткування може стати чинником значного підвищення податкового навантаження на вітчизняний агробізнес, і, відповідно, порушити стан його податкової безпеки. При цьому, власне агробізнесу слід розробити план заходів із екологізації діяльності на засадах її відповідності зеленому курсу, що дозволить з одного боку підвищити їх конкурентоспроможність, а з іншого – користуватися екоподатковими преференціями, тим самим забезпечивши належний рівень податкової безпеки.

Література:

1. Пакет ЄС «Fit for 55». URL: <https://www.europarl.europa.eu> (дата звернення: 10.03.2024).

2. Трембіцька О.І., Богдан С.В. Регенеративне сільське господарство у забезпеченні еколого-економічної безпеки. *Агросвіт*. 2023. № 21. С. 89-96.

3. Цифрова трансформація як основа Європейського зеленого курсу і відновлення. URL: <https://regulation.gov.ua/> (дата звернення: 10.03.2024).